

Ett medborgarinitiativ till riksdagen gällande en
ändring av äktenskapslagen, lagen om
registrerade partnerskap och lagen om
fastställandet av transsexuella personers
könstillhörighet

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING AV FÖRSLAGET	3
ALLMÄNNA MOTIVERINGAR.....	3
1 Introduktion	3
2 Det aktuella läget	3
2.1 Lagstiftning och rättspraxis	3
2.2 Den Internationella utvecklingen och den utländska lagstiftningen	4
2.3 Utvärdering av nuläget.....	5
3 Förslagets huvudsakliga mål	6
3.1 Bakgrund och alternativen för förverkligande	6
3.2 Förslagets huvudsakliga mål	7
3.2.1 Äktenskap för personer av samma kön	7
3.2.2 Effekterna för ett registrerat par	7
3.2.3 Adoptionsrätt	8
3.2.4 Gemensamt efternamn	8
3.2.5 Förändringar i parförhållandeformen i samband med fastställande av kön	9
3.2.6 Lämpligheten av lagen om faderskap.....	9
3.2.7 Internationella privaträttsliga bestämmelser	9
4 Initiativets effekt	9
4.1 De ekonomiska effekterna	9
4.2 Effekterna på myndigheternas verksamhet	9
4.3 De samhälleliga effekterna.....	10
DETALJERADE MOTIVERINGAR	11
1 Lagmotionens motiveringar	11
1.1 Äktenskapslagen	11
1.2 Lagen om registrerade partnerskap	11
1.3 Lagen om fastställande av transexuella personers könstillhörighet	12
2 Ikraftträdandet	12
LAGFÖRSLAGET	12
1 Lagen om att förändra äktenskapslagen	12
2 Lagen om ändring av lagen om registrerade parförhållanden	13
3 Lagen om ändring av 2 § 2 moment i lagen om fastställande av transexuella personers könstillhörighet	14

SAMMANFATTNING AV FÖRSLAGET

Ändamålet med förslaget är att par av samma kön i fortsättningen skall ha rätten att ingå äktenskap. Med förändringen eftersträvas ett mera jämlikt samhälle. Denna förändring föreslås genomföras genom en ändring av äktenskapslagen, lagen om registrerat partnerskap och lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet.

ALLMÄNNA MOTIVERINGAR

1 Introduktion

Förslaget är att förändra äktenskapslagen (234/1929) så att också par av samma kön skulle inneha rätten att ingå äktenskap. I lagen om registrerat partnerskap (950/2001) skulle det första kapitlet ändras så att ett parförhållande i fortsättningen inte kan registreras. Redan registrerade partnerskap skulle dock förbli i kraft och skulle genom anmälningsförfarande eller vigsel vara möjliga att bli äktenskap. Även lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (563/2002) skulle ändras så att ett äktenskap inte längre kunde ändras till ett partnerskap.

Rättsverkan av ett registrerat partnerskap motsvarar redan nu i stort sätt de rättsliga effekterna av ett äktenskap. Ändamålet med den föreslagna lagförändringen är att de bestämmelser om gemensamt efternamn som anges i namnlagen (694/1985) samt de bestämmelser angående makarnas rätt att tillsammans adoptera angivna i adoptionsagen (22/2012) i fortsättningen skulle tillämpas också på par av samma kön.

Detta förslag ämnar inte påverka den rätt religiösa samfund enligt äktenskapslagens 16 § har att bestämma över villkoren och formerna för kyrklig vigsel. Alla religiösa samfund med vigselrätt, inklusive den evangelisk-lutherska och den ortodoxa kyrkan, skall även i fortsättningen ha rätt att själva bestämma ifall de viger par av samma kön i äktenskap.

2 Det aktuella läget

2.1 Lagstiftning och rättspraxis

År 2002 trädde lagen om registrerat partnerskap i kraft i Finland. Detta öppnade möjligheten för par av samma kön att formalisera sitt parförhållande och möjliggjorde också att par av samma kön omfattas av familjelagstiftningen. Detta innebär en märkbar förändring eftersom lagen tidigare inte på något sätt hade beaktat etablerade parförhållanden mellan personer av samma kön. Under en över tio år lång period har det registrerade parförhållandets roll etablerat sig i samhället. Registrerade parförhållanden har blivit en officiell och erkänd familjeform. Detta har stärkt de positiva uppfattningarna och minskat fördomarna för dessa parförhållanden.

Lagen om registrerade parförhållanden har varit ett märkbart steg i riktning mot likställdhet, eftersom den avsevärt ökat jämlikheten mellan olika former av parförhållanden. När lagen stiftades var man dock ännu inte redo att ge par av samma kön rätt att ingå äktenskap.

Förutom de undantag som nämns i lagen har ett registrerat partnerskap i princip samma rättsverkningar som ett äktenskap. Dessa undantag är namnlagens bestämmelser om efternamn, adoptionslagens bestämmelser gällande makens rätt att ansöka om adoption, faderskapslagens (700/1975) konstaterande på basen av äktenskap samt andra bestämmelser vilka baserar sig på makens eller makans kön. Den nuvarande lagstiftningen ställer fortsättningsvis parterna i ett registrerat parförhållande i en svagare position än makar. Även registreringsförfarandet skiljer sig från en civil vigsel, vilket ökar känslan av ojämlikhet. Det är svårt att hitta godtagbara argument för skillnaderna i förfarandena.

Bland annat det faktum att namnlagens bestämmelser om gemensamt efternamn inte tillämpas på registrerade parförhållanden har ansetts vara orättvist och har framhåvt den svagare ställning det registrerade parförhållandet har jämfört med ett äktenskap. Makarnas gemensamma efternamn framhäver deras samhörighet som en familj. Det finns inga godtagbara belegg för att förbjuda par av samma kön rätten till ett gemensamt efternamn. I praktiken har registrerade par möjligheten att få ha samma efternamn efter ansökan. Nämnden för namnändring anser att ett förbud som förhindrar par av samma kön att ha samma efternamn bryter mot grundlagen. Därav godkänns ansökningarna så gott som utan undantag. Att ansöka om namnändring innebär dock kostnader och byråkrati, vilket är ett hinder för förverkligandet av jämlik behandling. Par av olika kön som ingått äktenskap innehar däremot möjligheten att ändra sitt efternamn gratis genom anmälan. Utöver detta kan det konstateras att samma efternamn inte innebär ett gemensamt efternamn, eftersom partner i ett parförhållande inte har rätten till varandras efternamn. Därav är möjligheten till namnlösningar begränsad för par av samma kön och de har exempelvis inte möjligheten till dubbelnamn.

I Finland bor flera tusentals barn i familjer med föräldrar av samma kön. Det är i barnets intresse att de personer som tar hand om hans eller hennes underhåll och uppfostran även är barnets förmyndare. Detta har möjliggjorts genom intern adoption.

I nuläget är det bara äkta makar som har rätt att ansöka om adoption tillsammans. Personer som inte är äkta makar kan endast ansöka om adoption ensamma. Detta gäller också partners i ett registrerat parförhållande. Fastställandet av adoptionen kräver i detta fall parternas godkännande. I ett registrerat parförhållande skulle ändå ett barn adopterat av en person i praktiken leva med två föräldrar. Den enklaste lösningen och det mest ändamålsenliga för barnet skulle vara om de båda vuxna skulle bli barnets vårdnadshavare genom gemensam adoption.

2.2 Den Internationella utvecklingen och den utländska lagstiftningen

Inom Europa är det Sverige, Norge, Danmark, Island, Belgien, Holland, Spanien och Portugal som möjliggjort äktenskap för par av samma kön. Utöver detta behandlas som bäst lagar gällande ärendet i överhuset i både Frankrike och Storbritannien. I båda länderna har lagen redan godkänts av underhuset. Utanför Europa har äktenskap för personer av samma kön redan godkänts i Canada, Argentina, Sydafrika samt i Mexikos huvudstad Mexico City. I USA är äktenskap för personer av samma kön lagligt i delstaterna Massachusetts, Connecticut, Iowa, New Hampshire, Maine, Maryland, New York, Vermont och Washington samt i specialdistriktet Washington DC.

I Sverige möjliggjordes äktenskap för par av samma kön år 2009 då man förnyade äktenskapslagen genom att ta bort de ord som hänvisar till kön från lagtexten. Enligt den

första paragrafen i den nya äktenskapslagen är äkta makar två personer som tillsammans har ingått äktenskap. En lagstiftning som motsvarar det registrerade partnerskapet i Finöland var före detta också i bruk i Sverige. Denna tidigare lag upphävdes i samband med den nya lagstiftningen och registrerade parförhållanden kan inte längre ingå i Sverige. Registrerade parförhållanden som registrerats före lagförändringen förblir dock i kraft ända tills de upplöses eller ändras till äktenskap. Ett registrerat partnerskap kan ändras att bli ett äktenskap genom en gemensam ansökan eller genom en förrättad vigsel. I Sverige har man inte satt en tidsgräns för när registrerade parförhållanden skall ändras till äktenskap. Par av samma kön fick rätten att söka om gemensam adoption redan år 2003, då registrerade parförhållanden likställdes med äktenskap. I och med den nya äktenskapslagen förblev förfarandena de samma.

Även i Norge, Island och Danmark har äktenskap mellan personer av samma kön möjliggjorts på motsvarande sätt som i Sverige. I Norge trädde den förnyade äktenskapslagstiftningen i kraft år 2009, på Island 2010 och i Danmark 2012. Alla dessa länder hade tidigare en lagstiftning som motsvarar det registrerade partnerskapet för personer av samma kön som för tillfället är i bruk i Finland. I både Norge och på Island kan ett registrerat partnerskap ändras till ett äktenskap genom en av båda partner gemensam ansökan. I och med den nya äktenskapslagen i Norge blev gemensam adoption också möjlig för par av samma kön. På Island och i Danmark var det redan möjligt för par av samma kön att ansöka om adoption redan före den nya äktenskapslagen trädde i kraft. Under sommaren 2012 stod det klart att Finland är det sista av de nordiska länderna där äktenskap för par av samma kön inte är möjligt

Utöver de nordiska länderna är äktenskap för personer av samma kön möjligt också i andra delar av Europa. Holland godkände som först i världen en könsneutral äktenskapslagstiftning år 2001. I samband med detta fick par av samma kön också för första gången adoptionsrätt. Belgien godkände äktenskap för par av samma kön år 2003 och Spanien år 2005. I bägge länder har par av samma kön också möjlighet till adoption. I Portugal blev det möjligt för par av samma kön att ingå äktenskap år 2010. Utöver detta överväger man eller har påbörjat arbetet för en lagförändring i Luxemburg, Colombia, Uruguay och Nya Zeeland. Extern adoption är också möjlig för par av samma kön i Andorra, Brasilien, England, Wales, Skottland samt Uruguay.

2.3 Utvärdering av nuläget

Avsaknaden av en jämlik äktenskapslagstiftning upprätthåller en strukturell ojämlikhet i samhället. Det finns inte belägg för att sätta par av samma kön i en olik juridisk position jämfört med par av olika kön. Med den nuvarande lagstiftningen tvingas också personer som korrigerat sitt kön att ändra sitt äktenskap till ett registrerat parförhållande eller sitt registrerade parförhållande till ett äktenskap.

Det nuvarande systemet upprätthåller inte bara ojämlikhet utan orsakar också överflödiga byråkrati och åsamkar således samhället överflödiga kostnader. Personer i ett registrerat parförhållande kan genom olika omvägar få så gott som alla rättigheter som personer i ett äktenskap, men för att åstadkomma detta behöver dessa personer gå igenom arbetsamma, för samhället tunga, ansökningsprocesser. En förändring i äktenskapslagstiftningen kräver lagtekniskt sett väldigt små åtgärder. Ändå skulle dessa förändringar förenkla den familjerättsliga lagstiftningen samtidigt som den skulle bli mera jämlik.

I samband med diskussionen om en jämlik äktenskapslagstiftning har diskussionen om ett barns rätt till både en mor och en far diskuterats. Genom den nuvarande lagstiftningen förverkligas en dylik rättighet inte eftersom lagen inte garanterar två föräldrar åt ett barn. Resultaten av en undersökning gällande barn och registrerade parförhållanden, utförd av social- och hälsovårdsministeriet (STM 2003:10), påvisar att förhållanden och föräldraskap är av särskild vikt i ett barns utveckling. Ett barns utveckling förutsätter ett kärleksfullt förhållande och ansvarstagande föräldraskap. Detta i sin tur förutsätter engagemang av föräldrarna oberoende om de är män eller kvinnor. Ett barns uppväxt och utveckling är således inte beroende av ifall barnet har tillgång till två föräldrar av olika kön. Det som är av vikt är att föräldrarnas förhållande och levnadsvillkor i övrigt är i skick. Ett barns uppväxt och utveckling kräver således inte två föräldrar av olika kön, utan det viktiga är att de mänskliga relationerna i barnets omgivning och barnets övriga levnadsvillkor är i skick.

Finland har undertecknat FN:s konvention om barnets rättigheter från 1989 (SopS 60/1991). Konventionens tredje artikels första momentet innehåller den för den hela konventionen tillämpade allmänna principen om att alla myndigheter och lagstiftande organ som behandlar barns ärenden i första hand skall agera i enlighet med barnens bästa i åtanke. En jämlik äktenskapslagstiftning skulle främja barnets rätt. I nuläget avspeglas samhällets inställningar i den lagstiftning som gör att registrerade parförhållanden institutionellt sett är i en svagare ställning än äktenskap. Detta påverkar så kallade regnbågsfamiljers barn. Regnbågsfamiljers föräldrar har enligt utredningar registrerat sina parförhållanden i mindre grad i jämförelse med i hur stor grad andra föräldrar ingått äktenskap. Detta beror åtminstone på det faktum att benämningen "registrerat parförhållande" utsätter både paret och barnet för diskriminering. I detta hänseende framhävs den principiella betydelsen i en jämlik äktenskapslagstiftning. Att stifta en dylik lag skulle vara ett budskap om hur jämlikhet förverkligas i Finland.

3 Förslagets huvudsakliga mål

3.1 Bakgrund och alternativen för förverkligande

Avsikten med medborgarinitiativet är att göra äktenskapslagstiftningen jämlik genom att göra det möjligt för par av samma kön att ingå äktenskap. En förändring skulle innebära att exempelvis adoptionsrätt och rätten att ta ett gemensamt efternamn skulle vara tillgängliga för alla i äktenskap vigda par oberoende av kön.

En del av förändringarna kunde uppnås också genom att göra förändringar i den nuvarande lagen om registrerade parförhållanden. Detta skulle dock innebära att klassificeringen av parförhållanden skulle fortsätta, vilket inte skulle främja jämlikheten i samhället. Målen i detta förslag kan endast uppnås genom att ge par av samma kön rätten att ingå äktenskap.

Justitieministeriet utförde år 2010 en utredning (OMSO 83/2010) gällande de regleringar som finns gällande parförhållanden där båda partner är av samma kön. I utredningen jämfördes äktenskapet som institution i olika länder samt hur äktenskap för personer av samma kön möjliggjorts. Enligt justitieministeriet är äktenskap för par av samma kön ännu sällsynt internationellt sett, men det finns ett ökat intresse för frågan. Till exempel alla nordiska länder, fränsett Finland, har redan godkänt en jämlik äktenskapslagstiftning och i många västeuropeiska länder håller man som bäst på och förbereder en dylik möjlighet.

För Finland skulle möjligheten för par av samma kön att ingå äktenskap vara en stor principfråga som kunde uppnås genom en smärre lagförändring. Enligt justitieministeriet är Finlands äktenskapslagstiftning redan nu i terminologin väldigt könsneutral, så endast smärre förändringar skulle krävas för att förändra lagtexten. Den för tillfället i kraft varande lagen om registrerade parförhållanden innehåller samma skyldigheter och, med några undantag, samma rättigheter som äktenskapslagen. I ett registrerat parförhållande har parterna ändå inte med lagens direkta stöd rätt till ett gemensamt efternamn eller rätt till gemensam adoption.

Den evangelisk-lutherska kyrkan och andra religiösa samfund innehar för tillfället rätten att ställa religionsbaserade krav för vigsel och äktenskap och detta förfarande skulle fortgå även efter den förslagna lagförändringen. Ett religiöst samfund skulle alltså således fortfarande ha rätten att besluta att endast viga par av olika kön. En jämlik äktenskapslagstiftning skulle fortfarande ge den evangelisk-lutherska kyrkan och andra religiösa samfund rätten att besluta hur de förhåller sig till äktenskap mellan par av samma kön.

I justitieministeriets utredning diskuteras även hur man i lagstiftningen skulle förhålla sig till registrerade parförhållande efter en lagförändring. Ifall lagen om registrerat partnerskap skulle upphävas helt skulle det nödvändigtvis inte vara möjligt att i Finland erkänna partnerskap som registrerats utomlands, ifall de på ett betydande sätt skulle skilja sig från ett finskt äktenskap.

3.2 Förslagets huvudsakliga mål

3.2.1 Äktenskap för personer av samma kön

Den främsta förändringen som medborgarinitiativet föreslår är att äktenskapslagen ändras så att två personer av samma kön kan ingå äktenskap. Förändringen skulle genomföras genom att man i lagtexten skulle frångå från de regelverk som hänvisar till parternas kön. Lagtekniskt skulle förändringen vara liten och enkel, uttrycket "en kvinna och en man" i lagens 1§ skulle ändras till "två personer".

Den finska rättsordningen bygger på likställdhetsprincipen och enligt grundlagen får man inte utan godtagbart skäl särbehandla någon på grund av kön. Förbudet mot könsdiskriminering omfattar även diskriminering på grund av sexuell läggning. Likställdhet inför lagen förutsätter att lagen gäller lika för alla, oberoende av exempelvis kön eller sexuell läggning, om tillräckliga belägg för annat förfarande finns.

Initiativets mål är att öka likställdheten och jämlikheten i samhället genom att garantera att par av samma kön har samma rättigheter som resten av befolkningen. I dagens samhälle finns det inga godtagbara skäl för att särbehandla människor på grund av sexuell läggning. Lagmotionen har som målsättning att följa i det övriga nordiska ländernas och många andra länders fotspår och förändra äktenskapslagstiftningen så att den inte diskriminerar någon.

3.2.2 Effekterna för ett registrerat par

I initiativet föreslås att man frångår från rätten par av samma kön haft att registrera sitt partnerskap. Förändringen skulle inte påverka de par som registrerat sig före lagändringen träder i kraft. Dessa par skulle även i fortsättningen lyda under de bestämmelser lagen om

registrerade parförhållanden angivit om parterna ej valt att genom anmälan förändra sitt registrerade partnerskap till ett äktenskap. Anmälan om att ändra partnerskapet till äktenskap skulle göras till magistraten och partnerskapet skulle bli äktenskap samma dag som anmälan anländer till magistraten. Alternativt kunde parterna vigas i äktenskap då de så önskar. Vigsel vid dessa tillfällen skulle inte kräva hindersprövning. Äktenskapslagen skulle omskrivas så att det tidigare registrerade partnerskapet inte skulle vara ett hinder för vigsel. Liknande förfarande har använts då äktenskapslagen förändrats i Sverige.

3.2.3 Adoptionsrätt

Initiativet innebär att även par av samma kön skulle få rätten att adoptera tillsammans. Eftersom adoptionslagen hittills endast gett äkta makar rätten att adoptera ett barn tillsammans, har registrerade par inte hittills innehaft rätten att adoptera tillsammans. När äktenskapslagen förändras ger detta par av samma kön rätten att i fortsättningen adoptera tillsammans. Därav förutsätts inga förändringar i adoptionslagen.

Att begränsa adoptionsrätten endast till par av samma kön berättigas oftast med barnets rätt till en mor och en far. Det bör ändå observeras att adoptionslagen 2 § preciserar att man i alla beslut som berör barnet främst skall beakta barnets bästa. Den i lagen givna möjligheten att adoptera ger inte något par en absolut rätt att få ett adoptivbarn. Forskning visar att föräldrarnas kön inte är av grundläggande vikt för barnets väl. Barnets välmående är alltid av främsta vikt i adoptionsbeslut och dess förverkligande skall avgöras på basis av varje enskilt fall. Det finns inget skäl att tänka att detta fallbaserade övervägande inte skulle beakta barnets bästa ifall det var fråga om ett par av samma kön som sökte adoption.

Det finns också tillfällen då det klart och tydligt skulle vara till barnets fördel att båda de nya föräldrarna kan bli barnets vårdnadshavare, till exempel i en situation där de biologiska föräldrarna till ett barn som är närstående till den ena nya föräldern omkommit eller förblivit permanent oförmögna att ta hand om barnet. Även i situationer där ett fosterbarn blivit omhändertaget av ett par av samma kön kunde det i många fall vara barnets bästa att barnet kunde få ett långvarigt hem i en fosterfamilj.

3.2.4 Gemensamt efternamn

I nuläget kan enligt namnlagens 7 § endast äkta makar anta ett gemensamt efternamn genom anmälan. Anmälan om användningen av gemensamt efternamn kan göras antingen i samband med vigseln eller senare under äktenskapet. Denna rättighet gäller inte registrerade parförhållanden. När lagen om registrering av parförhållande stiftades motiverades detta med att registrerade par inte har samma behov av ett gemensamt efternamn som ett äkta par. I praktiken vill par av samma kön ofta ha samma efternamn och upplever själv ett behov för detta. Ett gemensamt efternamn markerar parförhållandet som officiellt och är dessutom en långtgående tradition. Därför finns det ingen orsak att anta att par av samma kön har ett mindre behov av ett gemensamt efternamn. Att få samma efternamn är redan nu möjligt för par av samma kön. Samma efternamn betyder dock inte gemensamt efternamn, eftersom partner i registrerade parförhållanden inte har rätt till varandras namn. Detta leder till begränsade namnmöjligheter för par av samma kön. Utöver detta måste par av samma kön ansöka om namnförändring av magistraten, vilket är en långsam och kostsam process, och det finns inte en möjlighet till dubbelnamn. Detta initiativ strävar till att frångå dessa fördomsfulla förfarandena.

3.2.5 Förändringar i parförhållandeformen i samband med fastställande av kön

För tillfället är ett äktenskap eller ett registrerat parförhållande ett hinder för att fastställa kön i enlighet med 1 § i lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet. Enligt lagens 2 § kan könstillhörigheten ändå fastställas med tillstånd av maken/makan, men i detta fall ändras äktenskapet till ett registrerat parförhållande eller ett registrerat parförhållande till ett äktenskap. Detta har ansetts vara orättvist. När makarna har ansett sig sluta ett permanent band med varandra borde förstärkandet av den andra personens könstillhörighet inte längre tvinga dem att byta förhållandeform. Byte av förhållandeform betyder att det förhållandeband man knutit först upphör.

När äktenskapet är tillgängligt även för par av samma kön kunde förstärkandet av en persons könstillhörighet ske utan att äktenskapet måste avslutas. Därav innebär förändringen en ökad jämställdhet också för personer som korrigerat sitt kön. Makans/makens godkännande har varit ett krav för fastställandet av en transsexuell persons könstillhörighet. Kravet på makens/makens godkännande har i HE 56/2001 förklarats med att parförhållandeformen förändras. De lagförändringar som föreslås i detta initiativ skulle innebära att det inte längre skulle finnas belägg för att kräva makens/makens godkännande. Eftersom det inte längre skulle finnas belägg för kravet om godkännande av en transsexuell persons könstillhörighet borde lagen i fråga korrigeras.

3.2.6 Lämpligheten av lagen om faderskap

I 2 § i lagen om faderskap fastställs det att maken är barnets far om barnet föds under äktenskapet. I ett äktenskap mellan två kvinnor där ett barn föds finns däremot ingen make. Därav går lagen om faderskap inte att tillämpa i dessa fall. Det är inte möjligt att det föds ett barn i ett äktenskap mellan två män eftersom finska lagen kräver sterilitet för fastställande av en transsexuell persons könstillhörighet.

3.2.7 Internationella privaträttsliga bestämmelser

En förändring i 108 § i äktenskapslagen, angående att göra rätten att ingå äktenskap jämlik, skulle i princip utöka möjligheten för par av samma kön att formalisera sitt förhållande. I Finland har rätten till registrerat äktenskap tidigare varit mera begränsad än rätten att ingå äktenskap. Det stiftas om erkännandet av ett äktenskap i äktenskapslagens 115 §. Den föreslagna förändringen möjliggör att äktenskap mellan personer av samma kön som ingåtts utomlands skulle godkännas i Finland. Att regelverket för registrerade parförhållanden även i fortsättningen skulle vara i kraft i Finland skulle möjliggöra att partnerskap registrerade utomlands fortsättningsvis kunde erkännas som registrerade partnerskap även i Finland.

4 Initiativets effekt

4.1 De ekonomiska effekterna

Initiativet skulle inte medföra märkbara ekonomiska effekter. Å ena sidan skulle inkomsterna från de extra namnförändringarna utebli från statens inkomster, men å andra sidan tenderar minskad byråkrati minska myndigheternas kostnader.

4.2 Effekterna på myndigheternas verksamhet

Initiativet har inga märkbara effekter på myndigheternas verksamhet. Initiativet strävar till att på lång sikt klargöra och förenkla myndighetsförfarandena. Initiativet har som mål att möjliggöra civil vigsel av par av samma kön. Denna förändring ämnar inte påverka den i äktenskapslagen 16 § åt religiösa samfund givna rätten att bestämma om formerna och kraven för kyrklig vigsel. Alla religiösa samfund, med den evangelisk-lutherska och ortodoxa kyrkan inkluderade, kommer fortsättningsvis att ha rätt att besluta ifall de viger par av samma kön eller inte.

4.3 De samhälleliga effekterna

Trots att attityderna gentemot par av samma kön under de senaste årtiondena har förändrats och blivit positivare lever förutfattade meningar och felaktiga uppfattningar om par av samma kön fortfarande kvar i samhället. Lagen upprätthåller delvis dessa uppfattningar genom att upprätthålla två olika parförhållandeinstitutioner. Att tillhöra en sexuell minoritet kan anses vara negativt, vilket kan påverka de personers självbild som tillhör en sexuell minoritet. Genom att ge par av samma kön rätten att ingå äktenskap skulle samhället klart signalera att den vilja par av samma kön har att förbinda sig till varandra sig är lika värdefull som viljan att förbinda sig till varandra som par av olika kön har.

Diskriminering gentemot sexuella minoriteter existerar fortfarande. Genom att upprätthålla två olika parförhållandeformer tvingar lagstiftningen registrerade par att avslöja sin från majoriteten av befolkningen avvikande sexuella läggning vid frågor om civilstånd. Det finns tillfällen då personer tillhörande sexuella minoriteter hellre skulle hålla sin identitet privat, eftersom det i många fall tyvärr skulle vara mera fördelaktigt för dem. Om par av samma kön hade rätten att ingå äktenskap skulle de i större utsträckning kunna undgå negativa fördomar genom att hålla den från majoriteten av befolkningen avvikande familjeformen som privat information.

Människor upplever äktenskapet på väldigt olika sätt och upplever dess värderingar olika. Trots detta har den rättsliga regleringen gällande äktenskapet inte på länge haft som mål att upprätthålla vissa givna religiösa eller etiska normer. Äktenskapet är inte heller en oförändrad institution. Den nuvarande äktenskapslagen från år 1929 har under sin historia genomgått stora förändringar. Det är inte troligt att den nu föreslagna förändringen i skulle inverka stort på den allmänna viljan att ingå äktenskap.

Att begränsa äktenskapet till enbart en man och en kvinna har motiverats med att ändamålet är reproduktion. Enligt statistikcentralen var 50 procent av de förstfödda år 2010 födda utanför ett äktenskap och av alla födda barn var 41 procent födda utanför ett äktenskap. Ärligen är det också många par som inte vill eller kan få barn som ingår äktenskap. De barnlösa parens mängd ökar. Eftersom äktenskapets reproduktiva funktion inte längre är lika klar är det inte troligt att den nu föreslagna lagförändringen skulle påverka nativiteten eller ha andra icke-önskvärda familjepolitiska följder.

Inhemska adoptioner är sällsynta. Många av de länder och organisationer genom vilka barn adopteras till Finland ger inte barn till adoption åt par av samma kön. Detta betyder att gemensamma adoptioner troligtvis skulle förbli ovanliga. Detta betyder att rätten till att få adoptera gemensamt inte skulle medföra märkbara följder.

En mera likställd position idet finska samhället skulle förbättra köns- och sexualminoriteternas uppskattning, livskvalitet och lycklighet samt skulle förmodligen förebygga diskriminering, mobbning och mentala hälsoproblem. Samhället skulle visa att par av samma kön är lika värdefulla som par av olika kön.

DETALJERADE MOTIVERINGAR

1 Lagmotionens motiveringar

1.1 Äktenskapslagen

1 § 1 moment

I fortsättningen skulle det att makarna är en man och en kvinna inte längre vara ett krav för att ingå äktenskap, utan äktenskap skulle kunna ingås av två fysiska personer. De andra förutsättningarna för att ingå äktenskap ämnar inte påverkas av förändringen.

6 §

Personer som ännu är gifta får inte ingå ett nytt äktenskap. Man skall inte heller kunna ingå äktenskap om man är i ett registrerat parförhållande utom i de fall ett registrerat parförhållande omformas till ett äktenskap. Avsikten är att registrerade parförhållanden även i fortsättningen skulle vara i kraft. De skulle ändå vara möjligt att göra registrerade parförhållanden till äktenskap genom anmälan eller civil vigsel om båda parterna i det registrerade partnerskapet är överens om detta.

108 § 1 och 2 moment

Tidigare har de internationella privaträttsliga bestämmelserna som gäller registrerade parförhållanden och äktenskap avvikit från varandra. Avsikten är att två fysiska personers rätt att ingå äktenskap i Finland även i fortsättningen skall bestämmas som den tidigare bestämts i äktenskapslagen. Eftersom personer av samma kön i många länder inte har rätten att ingå äktenskap kommer de inte heller nödvändigtvis inte heller att ha rätten att ingå äktenskap i Finland om ingendera av dem är finsk medborgare eller är bosatt i Finland. Genom detta undviker man att ett äktenskap i Finland skulle bli utan rättsverkningar.

115 § 1 momentet

Partnerskap som registrerats eller registreras utomlands skulle även i fortsättningen vara registrerade partnerskap och de skulle ha ett registrerat partnerskaps rättsliga effekter. De som registrerat sitt partnerskap utomlands skulle också kunna ändra sitt registrerade partnerskap till ett äktenskap genom anmälan på samma sätt som de som tidigare registrerat sitt partnerskap i Finland.

1.2 Lagen om registrerade partnerskap

Initiativet föreslår att det första kapitlet i lagen om registrerade partnerskap, exklusive den första paragrafen, skulle upphävas. Initiativet föreslår att man skulle frångå från par av samma köns rättighet att formalisera sitt parförhållande så som lagen om registrerade parförhållande hittills föreskrivit. Förändringen skulle inte gälla för parförhållande som registrerats före lagändringen utan dessa skulle fortsättningsvis lyda under bestämmelserna i lagen om registrerade partnerskap. Samma lagtekniska förfarande har använts i Sverige.

Genom förändringen 1 § i lagen om registrerade partnerskap förhindras formandet av nya registrerade partnerskap och möjliggörs ändringen av registrerade parförhållande till äktenskap. Genom en gemensam anmälan kunde parterna i ett registrerat parförhållande uttrycka sin vilja att omforma det registrerade parförhållandet till ett äktenskap. Det registrerade partnerskapet skulle omvandlas till ett äktenskap samma dag som anmälan anländer till magistraten. Liknande förfarande har varit i bruk exempelvis i Sverige.

1.3 Lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet

En förändring i 2 § 2 moment i lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet föreslås eftersom parförhållanden inte längre kan registreras. Ett redan registrerat parförhållande skulle dock bli ett äktenskap ifall den andra partnern skulle korrigera sitt kön. Detta eftersom ett partnerskap registrerat i Finland endast är möjligt för personer av samma kön.

2 Ikraftträdandet

Målet är att de förändringar som föreslås i initiativet skulle träda i kraft senast den 1 januari år 2015. Lagförändringarna skulle inte kräva särskilda åtgärder för att verkställas så förändringarna kan träda i kraft snabbt efter att de godkänts. Riksdagens och utskottet som behandlar initiativet borde behandla medborgarinitiativet omgående. Utskottet som behandlar initiativet borde höra åtminstone medborgarinitiativets representant och be om utlåtande från olika instanser inom en kort tidsfrist.

LAGFÖRSLAGET

1 Lagen om att förändra äktenskapslagen

Enligt riksdagens beslut

Ändras äktenskapslagens (234/1929) 1 § 1 moment, 6 §, 108 § 1 och 2 moment och 115 § 1 moment så som de är; 1 § 1 moment i lagen 411/1987; 6 §, 108 § 1 och 2 moment samt 115 § 1 moment i lagen 1226/2001; på följande sätt:

1 §

Två personer som har kommit överens om att ingå äktenskap med varandra är förlovade.

6 §

Ingen får ingå äktenskap, om hans eller hennes tidigare äktenskap ännu är i kraft. Inte heller den vars registrerade partnerskap är i kraft får ingå äktenskap, förutom vid de tillfällen då ett registrerat partnerskap ändras till ett äktenskap.

Två personers rätt att ingå äktenskap inför en finsk myndighet bestäms enligt finsk lag.

Om ingendera personen är finska medborgare och ingendera är bosatt i Finland, har de rätt att ingå äktenskap inför en finsk myndighet endast om äktenskapet är tillåtet enligt finsk lag och om vardera har rätt att ingå äktenskap enligt lagen i den stat där han eller hon är medborgare eller är bosatt eller lagen i den stat som i någondera av nämnda stater skall tillämpas vid prövning av hinder mot äktenskap. De förlovade är skyldiga att lägga fram en godtagbar utredning om sin rätt att ingå äktenskap enligt en främmande stats lag.

Ett äktenskap som två personer har ingått i en främmande stat inför en myndighet i staten i fråga är giltigt i Finland, om det är giltigt i den stat där äktenskapet ingicks eller i den stat där någondera maken var bosatt eller där han eller hon var medborgare då äktenskapet ingicks.

Denna lag träder i kraft ____ (dag) ____ (månad) 20__.(år)

2 Lagen om ändring av lagen om registrerade parförhållanden

Enligt riskdagens beslut

Upphävs 2 §, 3 §, 4 §, 5 § ja 6 § i lagen om registrerade partnerskap (950/2001), inklusive de förändringar som gjorts i dem

Ändras 1 kapitlets rubrik och 1 § i lagen om registrerade partnerskap (950/2001) på följande sätt:

1 kapitlet

Ändring av ett registrerat partnerskap till ett äktenskap

1 §

Ett registrerat partnerskap kan ändras till ett äktenskap genom parternas gemensamma anmälan till magistraten. Det registrerade partnerskapet blir ett äktenskap samma dag anmälan tas emot på magistraten.

Hindersprövning till äktenskapet görs ej då ett registrerat partnerskap ändras till ett äktenskap

Denna lag träder i kraft ____ (dag) ____ (månad) 20__.(år)

3 Lagen om ändring av 2 § 2 moment i lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet

Enligt riskdagens beslut

Ändras 2 § 2 moment i lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet på följande sätt:

2 § -----

Då könstillhörigheten bekräftas så som föreskrivs i moment 1 ändras ett registrerat parförhållande utan skilda åtgärder till ett äktenskap.

Denna lag träder i kraft ____ (dag) ____ (månad) 20__ (år)